

**DEĞİŞEN TÜRK KADININI
"CUMHURİYET" DİZİSİ BAĞLAMINDA YORUMLAMAK****Buse METE**

İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri ABD,
Yüksek Lisans Öğrencisi, Malatya-Türkiye
ORCID ID: 0009-0007-0588-211X, buse.mete@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Ersin AYCAN

İnönü Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Malatya-Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-1715-9865, ersin.aycan@inonu.edu.tr

ÖZ

Bu çalışma, "Cumhuriyet" dizisi bağlamında Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen kadın reformlarının toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemini araştırmaktadır. "Cumhuriyet" adlı tarih dizisinden alınan örneklerle desteklenen çalışma, dönemin kadın reform hareketlerini ele almaktadır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yapılmış ve bu içerik analizi dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Kadınların kariyer planlaması alanındaki değişimi, eş olarak eşit haklara sahip olması gereği, kadınlarla erkeklerin eşit eğitim fırsatına sahip olması durumu, sosyal yaşamda kadının varlığı ve seçme seçilme hakkına sahip olması diziden edinilen diyaloglarla incelenmiştir. Bu çalışmada Ziya Öztan'ın yönettiği 1998 TRT yapımı Cumhuriyet dizisinden alıntılar ve aktarmalarda, Türk kadınının değişim merhaleleri gösterilmektedir. Çalışmanın ana eksenini, Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki kadın reformlarının toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yapılan önemli yenilikler olduğunu vurgulamaktır. Bu reformlar, kadınların toplumun her alanında aktif rol almasını teşvik etmiş ve toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunmuştur. Sonuç olarak çalışmada, Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki kadın reformlarının toplumsal dönüşümdeki önemi vurgulanmakta ve bu gelişmelerin Cumhuriyet dizisinde ne şekilde ele alındığı analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet dizisi, Atatürk, Türk kadını, Toplumsal cinsiyet

**INTERPRETING THE CHANGE OF TURKISH WOMEN
WITHIN THE CONTEXT OF TV SERIES 'CUMHURİYET'**

Buse METE

İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri ABD,
Yüksek Lisans Öğrencisi, Malatya-Türkiye
ORCID ID: 0009-0007-0588-211X, buse.mete@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Ersin AYCAN

İnönü Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Malatya-Türkiye
ORCID ID: 0000-0002-1715-9865, ersin.aycan@inonu.edu.tr

ABSTRACT

This study investigates the importance of women's reforms in the Early Republican Era in terms of gender equality in the context of the Cumhuriyet series. The study, supported by examples taken from the history series "Cumhuriyet", deals with the women's reform movements of the period. In the study, content analysis, one of the qualitative research methods, was used and this content analysis was carried out in four stages. The change of women in the field of career planning, the need for women to have equal rights as spouses, the situation of women and men having equal educational opportunities, the presence of women in social life and the right to vote were examined with the dialogues obtained from the series. In this study, the stages of change of Turkish women are shown through quotations and dialogues from the 1998 TRT series Cumhuriyet directed by Ziya Öztan. The main axis of the study is to emphasise that women's reforms in the Early Republican Era were important innovations in gender equality. These reforms encouraged women to take an active role in all areas of society and contributed to gender equality. In conclusion, the study emphasises the importance of women's reforms in the Early Republican Era in social transformation and analyses how these developments were handled in the Cumhuriyet series.

Keywords: Cumhuriyet series, Atatürk, Turkish women, Gender

GİRİŞ

"Yeryüzünde gördüğümüz her şey kadının eseridir."
Mustafa Kemal Atatürk

Televizyon, var olduğu günden bugüne dek kitlelerin ilgi odağında olmuştur. Kitleler, yapılan televizyon programları ile haber alma, eğlenme, öğrenme gibi farklı ihtiyaçlarını televizyonlardan karşılamıştır. Tarihi konularda da televizyon, geçmişten bugüne tarihi filmler ve diziler izleterek tarihin öğrenilmesini ve yorumlanmasını amaçlamıştır. Tarihi diziler ve filmler, tarihin algılanmasında ve öğrenilmesinde, olayların somut hale getirilmesinde, tarihsel gerçekliği anlamada önemli bir yer tutabilir (Aktekin ve Çoban). Tarihsel olaylar beyaz perde için her zaman bir çekim alanı oluşturduğundan (Erkılıç, 2005) neredeyse tarihin her dönemi ile ilgili bir film ya da dizi yapıldığı söylenebilir. Çalışmaya konu olan *Cumhuriyet* dizisi de Ziya Öztan'ın yönetmenliğini üstlendiği, beş bölümden oluşan, 1998 yılında TRT tarafından yayınlanmış bir televizyon dizisidir. Dizinin senaryosu, -daha sonra senaryodan romana dönüştürülen- Şu Çılgın Türkler ve *Cumhuriyet* adlı romanları ile bilinen *Turgut Özakman*'a aittir. 30 Ekim 1998'de 150 dakikadan oluşan bir sinema filmi olarak gösterime giren *Cumhuriyet*, sonraları beş bölüme ayrılarak *Cumhuriyet* dizisi halinde izleyiciye sunulmuştur. TRT'nin o dönemde en yüksek bütçeli dizilerinden biridir. 1920-1922 yılları arasını konu alan altı bölümlük "*Kurtuluş*" dizisinin devamıdır. Dizide 400'e yakın oyuncu ve 20.000 civarında figüran rol almıştır. *Kurtuluş* adlı dizi 1920-1922 yıllarındaki savaş dönemini ve bu dönemin siyasi ve toplumsal olaylarını ele alırken, *Cumhuriyet* dizisi 1920'den 1930'lu yılların ortasına dek süren ve savaş sonrası kurulmaya çalışılan yeni bir ülkenin macerasını ele almaktadır.

1930'lu yılların ortasına dek yapılan tüm yenilikler kronolojik olarak bu dizide detaylarıyla aktarılmaktadır. Dizide; çağdaş, yenilikçi ve modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş süreci anlatılırken Türk kadınına da yoğun şekilde yer verildiği görülür. Atatürk'ün, dünyada ve Türkiye'deki sosyal yaşamda Türk kadınının hak ettiği yere gelmesi için hem bireysel çabaları hem de toplumsal yenilik çalışmaları ve özel hayatından kesitler beş bölümlük dizide izleyiciye sunulmuştur. Toplumsal cinsiyet konusunda Türk kadınına tanınan temel hak ve hürriyetler, dizide güçlü Türk kadını olgusunun yaratıl-

ması sürecindeki tüm olaylar, Türk kadınının değişimini gözler önüne sermektedir. *Cumhuriyet* dizisi bağlamında değişen Türk kadınının incelenmesi bu anlamda önem taşımaktadır. *Cumhuriyet* dizisi, Türk kadınının toplumdaki yerini, toplumdaki cinsiyet rol algılarını ve modernleşme aşamalarının tarihi süreçteki değişimini açıkça göstermiştir. Bu nedenle *Cumhuriyet* dizisinin, kadının *Cumhuriyet* dönemindeki değişiminin anlaşılmasında önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir. Erken Cumhuriyet Dönemi'ne bakıldığında kadın rollerinin değişimi somut olarak görülür. Kadınların mesleki hayatta kendilerini geliştirdiği, erkeklerle eşit haklara sahip bir birey ve eş haline geldiği, eğitim alma hürriyetinin sağlandığı, sosyal yaşama katkı sunan Türk kadınının varlığı ile seçme ve seçilme hakkına sahip özgür Türk kadını *Cumhuriyet* dizisinde izleyiciye aktarılmıştır. Bu alanlarda yapılan ciddi reformlar sadece Türkiye Cumhuriyeti'ndeki kadın algısını değiştirmemiş, dünyaya örnek olacak Türk kadınının oluşmasına yön vermiş olabilir. Kadın-erkek arasındaki eşitliğe bakıldığında Türk tarihi ve kültüründe tertemiz bir sayfa bulunduğu görülür (Ünal, 1998). Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleşen kadınlara yönelik bu reformların aşırı sancılı geçmeşi de bununla alakalı olabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, bir toplumdaki erkeklerle kadınlar arasında eşit olmayan sosyal ve ekonomik fırsatlara ve güç dengelerine dayanan bir durum olarak düşünülebilir. Bu eşitsizlik, kadınların toplumda daha düşük bir statüye sahip olmasına, daha az kaynak ve imkâna erişimine ve daha az söz sahibi olmalarına da neden olabilir. Atatürk'ün "medeni âlemde" özgür bir kadın yaratmak isteği, bu durumun bir tezahürü olarak görülebilir. Kadınların bir toplumun yaratıcı gücü olmasına rağmen (Gözütok, 1995); Vleuten'e (2007) göre, genel olarak kadınlar maliyetli vatandaşlar değillerdir. Erkeklerden çok daha fazla miktarda ücretsiz iş yapabilir, erkeklerden daha düşük oranlarda ücretli iş sağlayabilirler. Ancak erkek vatandaşlarla eşit muamele görme hakkını talep ettikleri anda «maliyetli» hâle gelirler. Bu durumun aşılması için Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan kariyer ve eğitim planlamaları çağdaş Türk kadınına dünya üzerinde söz sahibi duruma getirmiştir. 1930'lu yıllarda kadınlara tanınan hak ve özgürlükler yıllar sonra dünya genelinde tartışılmaya devam etmiştir. Bu durumun Atatürk'ün ileri görüşlü bir devlet adamı olmasından kaynaklandığını söylemek yanlış

olmaz. Küresel olarak kadın haklarına verilen destek, küresel kadın hareketinin genişlemesi ve yüksek profilli Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Kadın Konferansları ve 1976-1985 yılları arasındaki BM Kadın On Yılı gibi uluslararası konferanslarda toplumsal cinsiyet eşitliği konularının görünürlüğünün artmasıyla aynı döneme denk gelmiştir. Sonuç olarak, birçok ülke geniş bir politika alanı yelpazesinde kadın haklarını vurgulamaya başlamıştır (Swiss ve Jessica, 2017).

Elde edilen insan haklarının genel olarak Fransız devrimi ile erkekler için olduğu düşünülmesi ve toplumun yarısı olan kadınlar dışlanmıştır (Kuyaksil, 2009). Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleşen kadın reformları, öncelikli olarak kadınların eğitimine büyük önem verilmesini hedeflemiştir. 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat kanunu ile kadınlara eğitimde fırsat eşitliği getirilmiştir (Hiç, 1999). Atatürk'ün "*Yeni Türk kadını, eğitilmiş kadındır.*" ilkesi doğrultusunda, kadınlara eşit fırsatlar sunmak amacıyla birçok okul ve kadın enstitüsü kurulmuştur. Bu kurumlar sayesinde kadınlar, daha önce erkeklerin hâkimiyetinde olan alanlarda eğitim alma imkânı bulmuş ve toplumsal hayattaki etkinliklerini artırmışlardır. Ayrıca çalışma yaşamına ilişkin yapılan yasal düzenlemelerle de kadınların çalışma yaşamı düzenlenmiş ve iş hayatında aktif rol almalarının yolu açılmıştır.

Seçme ve seçilme haklarının kadınlara tanınması da Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki önemli bir reform olarak öne çıkmaktadır. 1930 yılında yapılan yerel seçimlerde, Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı Kanunu kabul edilerek Türk kadınları, dünya genelinde birçok ülkeden önce bu hakka sahip olmuştur. Bu reform, kadınların siyasi hayattaki rolünü güçlendirerek toplumun karar alma süreçlerinde daha aktif bir şekilde yer almalarını sağlamıştır. Tüm bunlara rağmen Aydın'a göre (2015), bugünkü Türk kadınının sahip olduğu siyasi haklar Cumhuriyet döneminde artmış, kadınların siyasette sayısal artışı gözlenmiş fakat günümüzde genel olarak kadının toplumsal görüşüne önem verilirken yeteri kadar kadın hakkının da Türk kadınına verilmediği gözlenmiştir.

Erken Cumhuriyet Dönemi kadın reformları, kadınların toplumun her alanında var olabilme hedefine yönelik büyük bir adım olarak görülebilir. Bu reformlar, kadınların eğitim, medeni haklar ve siyasi katılım gibi farklı

alanlarda kazandıkları hakları kapsamaktadır. Bu reformlarla beraber, Türk kadınının statüsünü yükselmiş, toplumun kadınlara bakış açısı ise değişmiştir. Kadınlar, artık sadece evdeki bir birey değil, toplumun her alanında etkin bir şekilde yer alabilen birer birey olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Nitekim cumhuriyet döneminde kadın iki önemli konuda modernleşmeye yöneltilmeye çalışılmıştır: Öğretim Durumu ve Hukuki durum (İnan, 1985).

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen kadın reformları, sadece Türkiye'de değil, dünya genelinde de büyük bir etki yaratmıştır. Bu durumu tüm gerçekliği ve yukarıda anlatılan siyasi ve sosyal haklar çerçevesinde değişen Türk kadını, tarihi dizi olan Cumhuriyet ile tüm gerçekliği ile aktarılmaya çalışılmıştır. Tarihi diziler ile toplumun bilinçlendirilebileceği, tarihin öğretilebileceği ve aktarabileceği pek çok araştırmanın konusu olmuştur. Aktekin ve Çoban (2012) tarafından yapılan araştırmada tarihi dizi ve filmlerin geçmişi aydınlatmada ve gelecekle bir köprü kurmada oldukça yararlı materyaller olduğu saptanmıştır. Demircioğlu (2007), tarihi dizi ve filmlerin tarih öğretiminde faydalı olacağına yönelik tespitlerde bulunmuştur. Yapılan bir diğer araştırma da tarihi film ve dizilerin tarihe olan ilgiyi artırdığına yöneliktir (Öztaş vd. 2013). Gerçeği görmek ve göstermek için tarihi dizi ve filmlerin önemle incelenmesi gerçeği de unutulmamalıdır. Kalçık (2019), yaptığı araştırmada tarihi dizilerin tarih öğreniminde önemli katkılar sunduğunu saptarken, senaryo ve karakterlerin titizlikle incelenmesi gerektiğini önermiştir. Aksi takdirde yaşam boyu sürecek yanlış tarih bilincine sebep olacağını öne sürmüştür.

Cumhuriyet dizisi, ele alınışı bakımından tarihsel gerçekliği aktararak bugün ile geçmiş arasında bir bağ kurmaya örnek teşkil edecek biçimde gerçekçi olarak hazırlanmış diziler arasında olabilir. Otoriteler tarafından oldukça didaktik bulunsa da Cumhuriyet'i eksen alan konulu bir film olarak tarihi değeri yadsınamaz (Açar, 2017). Dolayısıyla bu dizi; sosyal, siyasi, kültürel ve hukukî olayların aktarımında da gelecek nesillerle bir bağ oluşturabilir.

Cumhuriyet dizisi, tarihi dizilerin toplumlara tarihlerini öğretme ve geleceklerini yapılandırma etkisi göz önüne alındığında önemli sayılabilir. Bu dizi, değişen Türk kadınının gösterilmesi açısından son derece önemlidir.

Bu nedenle, bu araştırmada tarihi dizilerin önemi göz önüne alınarak bu dizinin toplumsal cinsiyet rol algıları açısından konuyu ve olayı nasıl işlediğini incelemek amaçlanmıştır.

1. YÖNTEM

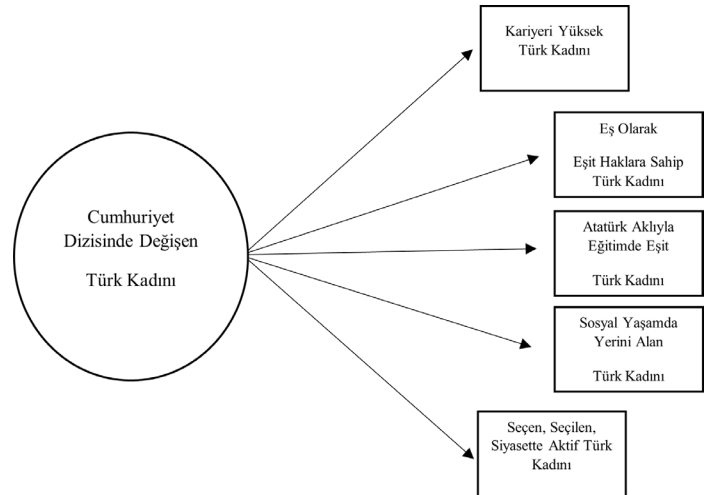
Bu çalışmada, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen kadın reformlarının Türk kadınına nasıl yansıdığını araştırmak üzere nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Diğer araştırma desenlerinden farklı olarak ele alınan konunun derinlemesine araştırılmasına imkân vermesi, konuyu daha avantajlı bir hale dönüştürebilir (Patton, 2014). Bu süreçte, verilerin analiz için hazırlanması, farklı analizlerin yapılması, verilerin anlaşılması için daha derinlere inilmesi, verilerin temsil edilmesi ve verilerin daha büyük anlamının yorumlanması söz konusudur (Creswell, 2009). Bu araştırmada da Cumhuriyet dizisinin kadın rolleri açısından derinlemesine incelenmesine fırsat tanınması bakımından nitel araştırmanın gücü kullanılmıştır. Dizi, TRT'nin resmî sitesinden edinilen zaman kodları yardımıyla senaryo olarak varsayılan repliklerle Microsoft Word ortamına alınmış, sahnelerden replikler aynen transkript edilmiştir. Çalışmanın kapsayıcı olması için dizinin beş bölümü de analize dâhil edilmiştir. Bu dizi, beş bölümde toplam 250 dakika 08 saniyeden oluşmaktadır. Dizinin analize alınan kadınlarla alakalı kısımları toplam 13 dakika 45 saniye sürmüştür ve dizinin % 5,49'unu oluşturmuştur. Kadınların değişimine dair çıkarılan sahnelerin hepsi (toplam yirmi beş sahne) ayrıca değerlendirilmiştir. Burada geçen diyalogların analizinde nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizine yer verilmiştir. Bu çalışmada Birmingham ve Wilkinson (2003) tarafından oluşturulan nitel içerik analizinin aşamaları uygulanmıştır. Buna göre *birinci aşamada*, verilerin analizinde ilk olarak neyin analiz edileceğine (cümle, söz öbekleri, kelimeler) yer verilir. Bu çalışmada Türk kadınının değişimine uygun sahnelerde geçen diyalogların amacı daha iyi yansıtacağı düşünülmüş ve o sahnede geçen diyaloglar bütün olarak ele alınmıştır. İkinci aşamada, hangi kodların kullanılacağı belirlenir. Bu araştırmada, kadınların değişimini gösteren sahnelerde kullanılan konular, kadının değişim süreçleri ve istekleri ile toplumsal alandan nasıl bir kadın istendiğine yönelik çıkarımlarda bulunarak temalar oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada, temalar açıklanarak sınırlılıkları belirtilir. Bu noktada farklı söylemler aynı içeriği işaret ediyorsa aynı tema altın-

da birleştirilmiştir. Böylece temaların sınırları çizilmiştir. *Dördüncü ve son aşamada*, temalar ile içerikleri tekrar gözden geçirilerek bulgular kısmına aktarılmıştır. Analizin geçerliğini artırmak üzere nitel araştırmacılar genellikle uygulanan stratejilerden biri olan uzman görüşüne başvurabilir (Creswell ve Miller, 2000). Alınan uzman görüşü (nitel araştırmalar konusunda araştırmaları ve çalışmaları olan bir öğretim üyesi) kapsamında yapılan analizler ve bulgular nitel araştırmalar yapan bir uzmanla da sunulmuş ve geri bildirim alınması sağlanmıştır.

2. BULGULAR

Diyaloglara göre yapılan analizde beş ana tema belirlenmiştir. Bu temalar, (1) Kariyeri Yüksek Türk Kadını, (2) Eş Olarak Eşit Haklara Sahip Türk Kadını, (3) Atatürk Akıyla Eğitimde Eşit Türk Kadını, (4) Sosyal Yaşamda Yerini Alan Türk Kadını, (5) Seçen, Seçilen, Siyasette Aktif Türk Kadını temalarıdır. Temalara ilişkin bulgular, sahnelerde geçen diyalogların birebir ifadesi ile aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. Beş Temayı Gösteren Tematik Grafik

2.1. Kariyeri Yüksek Türk Kadını

Dizinin birinci bölümünde, kadınların kariyeri ve meslek edinmesine yönelik adımların üst hiyerarşiden başladığı görülür. Kadına verilen değer, yönetimden başlamıştır. Bu sahne ile o dönemde ilk kez kadınlara orduda görev verildiği ve rütbede yükseldiği izlenir:

Paşa: "Ben seni başçavuş yapmıştım. Hala onbaşı işaretiyle mi dolaşıyorsun?"

Halide Edip: "Onbaşı ünvanını çok seviyorum Paşam. Hem halk beni böyle sevip benimsedi."

Paşa: "Olmaz öyle şey, emir emirdir" (1.Bölüm, 11:05).

Benzer bir durum Lozan Barış Antlaşması'nı imzalamak üzere İsviçre'ye giden Mevhibe İnönü ile gözler önüne serilir. Araba süren kadınları garipseyen Mevhibe Hanım'a eşi İsmet Paşa tarafından verilen cevap, değişecek Türk kadınının yol haritasını göstermiş olabilir.

Mevhibe Hanım: "Aaaa!"

İsmet Paşa: "Ne oldu?"

Mevhibe Hanım: "Otomobili kadın kullanıyor!"

İsmet Paşa: "O da bir şey mi? Doktorluk da yapıyorlar, avukatlık da."

Mevhibe Hanım: "Alay etmiyorsunuz değil mi?"

İsmet Paşa: "Hiç alay eder miyim? Yani demek istediğim şu hanımcığım. Bütün bir "millet taassuptan uzak son ferdine kadar çalışıyor, düşünüyor ve üretiyor (3. Bölüm, 04:28).

Dizinin dördüncü bölümünde Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı ile kadının meslek edinme sürecinde kariyer planlaması yaptığı görülür:

Atatürk'ün Kâtibi: "İlk kadın avukatımız İstanbul'da işe başlamış."

Atatürk: "Erkek hâkimlerin yüzlerini görmek isterdim" (4. Bölüm, 46:03).

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde vasıflı iş kollarında ve sadece erkeklerle özdeşleşmiş olduğu düşünülen pilotluk gibi bir mesleğin, kadınlar tarafından yapılmaya başlandığı yine dizide detaylıca işlenmiştir. Atatürk'ün büyütüp yetiştirdiği Sabiha Gökçen'in de Türk kadınına rol-model olduğu söylenebilir. Dizide Gökçen'in başından geçen olay şu şekilde aktarılmıştır:

Atatürk ve Sabiha Gökçen gökyüzüne bakarak uçakları izlerler:

Atatürk: "Beğendin mi?"

Sabiha Gökçen: "Evet."

Atatürk: "Bir gün Türk kadınları da pilot olacak ve bu uçaklarla uçacaklar. Belki de ilk kadın pilot sen olursun" (4. Bölüm, 32:02).

Atatürk'ün Afet İnan'ı konferans vermeye motive etmeye çalışırken söylenenler de kariyeri yükselirken değişecek Türk kadınının yüksek profilini çizmektedir. Atatürk'ün bu sözleri de temanın genel kapsayıcılığını ifade etmektedir:

Atatürk: "Konuşursun, lütuf istemiyorsun hakkınızı istiyorsun. Kadınlar yarın mühendis, hakim, mimar, sporcu, gazeteci, üniversite hocası, elçi, hatta pilot olacaklar; niye milletvekili, bakan olmasınlar? Göreyim seni. Haydi! Bir Cumhuriyet kızı olarak görevinin üstesinden gel, siyasetçilerimizin ufkunu aç" (5. Bölüm, 16.34).

Dizide bir eşiğin üstünde öğretmen olarak atandığı köye giden öğretmene bir köylünün yardım ettiği görülür. Henüz o yıllarda hem kendi kariyer planını hem de gelecek nesillerin kariyer planını yapan Türk kadınına rastlanır:

Kadın Öğretmen: "Daha çok var mı amca?"

Köylü Amca: "Meraklanma, geldik sayılır bizim köye. Tepeyi aşınca varacağız. Kusura kalma ya ne edeceksin kadın başına buralarda."

Kadın Öğretmen: "Okuma yazma öğreteceğim."

Köylü Amca:	"Ee sonra? Ne olacak?"
Kadın Öğretmen:	"Sonra mı? Sonra belki çocukların okuyup doktor mühendis olur."
Köylü Amca:	"Anlaşıldı sen bizimle eğlenmeye gelmişsin" (5. Bölüm, 08.07).

Türk kadınının cinsiyet rol algısının artık değişeceği ve kariyer planının değişerek gelişeceği Cumhuriyet dizisinde defalarca ifade edilmiştir. Gerek Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerek günümüzde artık bu işleri yapan kariyeri yüksek Türk kadını, iş yaşamında hayattaki yerini almıştır.

2.2. Eş Olarak Eşit Haklara Sahip Türk Kadını

Kadının sosyal hayata katılımı ve toplumsal hayatta erkeklerle eşit bir fert haline dönüşmesi gereği Cumhuriyet dizisinde ele alınmıştır. Bu durum Lozan'a gidecek İsmet Paşa'nın o dönemki Türk kadını profilini işaret eder:

Atatürk:	"Biliyor musun Latife yeniden Lozan'a davet edildik."
Latife Hanım:	"Ne güzel. Ne zaman gidiyorsunuz?"
İsmet Paşa:	"Görüşmeler 23 Nisan'da başlayacak. Önce İzmir'e gitmek istiyorum. Eşim orada, uzun süredir görüşemedik. İkna edebilirim onu da götüreceğim."
Latife Hanım:	"İkna etmek mi? Bence sevine sevine gelecektir."
İsmet Paşa:	"Eşim dindar, kapalı bir muhitte yetişmiştir. Sokağa çarşafsız çıkmaz."
Latife Hanım:	"Ama Türk baş delegesinin eşi olarak Lozan'da öyle giyinemez ki."
İsmet Paşa:	"İşte mesele o" (2.Bölüm, 46:25).

Değişen ve dönüşen Türk kadını yine Mevhibe İnönü'nün yaşantısından örneklerle verilmiştir. El öpme geleneği küçüğün büyüğe olan hürmetiyle alakalıyken bu sahnede ataerkilliğin bir göstergesi olarak resmedilmiştir. İsmet Paşa, bu sahnede ataerkil davranış yapısını reddeder.

Mevhibe Hanım:	"İmzadan sonra belki yanınıza gelemem. İzin verin sizi şimdiden tebrik edeyim." (Mevhibe Hanım İsmet Paşa'nın elini öpmek ister. Ancak İsmet Paşa buna izin vermez. Bunun yerine Mevhibe Hanım'ın elini kendisi öper) (3.Bölüm, 09:33).
----------------	---

Atatürk'ün Kastamonu konuşmasında sarf ettiği cümleler de dizide aynen aksettirilir. Bu sözlerde yine dolaylı olarak ataerkilliğe vurgu yapılarak, kadınların da erkekler kadar eşit haklara sahip olduğu Atatürk tarafından söylenir:

Atatürk:	"Kasaba ve şehirlerde kadın arkadaşlarımızın yüzlerini ve gözlerini çok sıkı bir şekilde kapattıklarını gördüm. Erkek arkadaşlar bunun biraz da bizim bencilliğimizin eseri olduğunu düşünüyorum. Çok namuslu ve temiz olduğumuz için bu böyle ama kadınlarımızın da bizim gibi anlayışlı bizim gibi düşünceli olduklarına inanınız. Bırakın onlar da cihanı kendi gözleriyle görsünler" (4. Bölüm 17:46).
----------	--

Kadınların eşit haklara sahip olmayışı eskiden kendi nikahlarına katılamamasıyla da alakalıydı. Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar nikaha kadının yerine vekili katılırdı. Bu durum Türk medeni kanunu ile aşılmıştır. Medeni kanun ile alakalı olarak halkın görüşü ve kadın

erkek eşitsizliği hakkında kurmaca olduğu düşünülen bir sahne şöyle aktarılmıştır:

Halktan Bir Kişi: "Paşa Uşakizade Latife Hanım'la dün İzmir'de evlenmiş."
 Halktan Bir Başka Kişi: "Niye kızdınız?"
 Halktan Bir Kişi: "Yahu nasıl kızmazsın! Nikâh töreninde bizzat Latife Hanım da bulunmuş. "
 Halktan Bir Başka Kişi: "Yahu bir kadın erkekmiş gibi nikâhta bulunur mu? Olur mu hiç! Onun yerine vekili katılır" (2. Bölüm 28:10).

Eş olarak eşit haklara sahip Türk kadını nikah töreninde bizzat yer alarak modernleşme sürecini başlatmıştır. Günümüz sosyal ve medeni yaşamının temel izleri bu sahnelerden aksettirilmeye ve dönemle ilgili bir sosyo-kültürel bağ kurulmaya çalışılmıştır.

2.3. Atatürk Akıyla Eğitimde Eşit Türk Kadını

Bu tema belirlenirken hem devlet eliyle eğitilmiş Türk kadınına hem de Atatürk'ün bireysel gayretiyle eğitime verdiği desteğe rastlanılmıştır. Tarık okumak isteyen Afet İnan ile tanışmasında Atatürk, gerekirse bir kadının okuyabilmesi için bireysel çaba sarf edebileceğini vurgulamıştır:

İsmail Hakkı Bey: "Bu da kızım Afet. Bu okulda çalışıyor ama yurt dışında yüksek tahsil yapmayı istiyor."
 Atatürk: "Ne okumak istiyorsun?"
 Afet İnan: "Tarih efendim."
 Atatürk: "Ne kadar iyi olur. Belki de en zayıf olduğumuz alan tarih. Türk tarihi hakkında bizim yaptığımız hiçbir ciddi araştırma yok."

İsmail Hakkı Bey: "Acaba Millî Eğitim Bakanlığı'nın böyle hevesli gençlere yardım etmesi mümkün mü paşam?"
 Atatürk: "Merak etme İsmail Hakkı Bey. Okumak isteyen bir kıza bakanlık yardım etmezse ben ederim" (3. Bölüm, 29.01).

Atatürk'ün çocuk sevgisi her kesim tarafından iyi bilinir. Sabiha Gökçen de henüz çocukken Atatürk ile tanışmıştır. Atatürk'ün eğitime verdiği destek kapsamında bireysel çabalarından bir diğeri de Sabiha Gökçen ile ilgilidir. Gökçen, ilk tanışmada kimseye yük olmamak adına yatılı okulda kalma isteğini belirtmiştir. Aslında bu görüşme ile hem kendisinin hem de gelecekteki Türk kadınının profilini baştan sona etkilemiştir:

Atatürk: "Gel çocuk seninle biraz konuşalım. Annen baban kim senin?"
 Sabiha Gökçen: "Annem babam yok efendim bazen ablamın yanında kalıyorum, bazen ağabeyimin yanında. Kimseye yük olmak istemiyorum. Onun için bir yatılı okula gitmek, okumak, yararlı bir insan olmak istiyorum. Çok istiyorum efendim. Siz çocukları çok severmişsiniz."
 Atatürk: "Severim."
 Sabiha Gökçen: "Eğer bana yardım ederseniz sizi hiçbir zaman mahcup etmem" (4. Bölüm, 20.11).

Atatürk, Halide Edip'e Latife Hanım'ın aldığı eğitimden bahsederken zihninden geçen eğitimin profilini çizmiş ve memnuniyetini dile getirmiştir. Yabancı dil bilen çağdaş Türk kadını algısı ile Latife Hanım'a hayranlık duyduğunu açıkça Halide Edip'e aksettirmiştir:

Atatürk: "Latife Hanım sizden hocam diye bahsediyor. Bir yıl sizin kolejde okumuş sonra da Fransa'da derslere katılmış. Biliyor musunuz boynundaki madalyonun içinde benim resmim var."

Halide Edip: "Şimdi İzmir'de her kadının göğsünde resminiz var" (1.Bölüm, 07:10).

Sadece eğitimde değil her alanda kadın-erkek eşitliğini dile getirmeye çalışan Atatürk'ün herkesçe bilinen sözlerinden biri de aynen aksettirilmiş ve devamı da getirilerek toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapılmıştır.

Atatürk: "Dünyada her şey için medeniyet için hayat için başarı için en hakiki mürşit ilimdir fendir. İlim ve fen dışında mürşit aramak gaflettir, cehalettir, sapkınlıktır. Bundan sonra kadınlarımız da her türlü ilim ve fen alanında eğitim görececek erkeklerle beraber yürüyeceklerdir. Bize ve bizden sonrakilere düşen görev bu yolda tereddütsüz ilerlemektir (3. Bölüm, 41.42:32)

2.4. Sosyal Yaşamda Yerini Alan Türk Kadını

Cumhuriyet dizisinde sosyal yaşam her bakımdan gösterilmeye çalışılmıştır. (Beyoğlu'nun İngiliz işgalinin sona ermesinden sonraki yaşam şekli, Anadolu'da çalışan köylüler vs.) Dizide yolda yürürken sohbet eden iki erkeği gören burkalı kadınlar da bunların içinde gösterilmiştir. Yanlarından geçen erkekleri gören kadınlar yolun kenarına geçerek çömelip diz çökmektedir. Dönemin sosyal yaşamındaki kadın imajı bu sahnede çizilmiştir. (1. Bölüm, 21.35).

Cumhuriyet'in yıldönümü kutlamalarında geçit töreni esnasında burka giymiş kadın öğretmen adaylarına bakarak söylenenler yine sosyal yaşamda Türk kadını hakkında bilgiler vermektedir. Her türlü zorluğa rağmen Atatürk Türk kadınına olan güvenini kaybetmediğini şu sözlerle ifade eder:

İsmet Paşa: "Önlerini zor gören bu öğretmen adayları yarın öğrencilerine dünyayı nasıl anlatacaklar? Bir tedbir alınamaz mı?"

Atatürk: "Bırakalım bu işi kadınlarımız kendileri halletsinler. Biz onların cesaretini kırmayalım yeter. Hiçbir kadın medeniyeti, tabi olanı ve zarafeti reddedemez" (3. Bölüm, 37:25).

Cumhuriyetin ilanından sonra değişimi süren sosyal hayat geçmişle kıyaslanmaktadır. Kadın sosyal hayata kimi zaman katılımcı kimi zaman icracı olarak katılmaya başlamıştır. Bu değişimin göstergesi olarak kadının toplumsal yaşamda yerini gösteren başka bir sahnede Hoca ile Milletvekili arasında geçen diyalogdaki ifadeler şunlardır:

Hoca: "İstanbul'da kadınlar dans ediyor, denize giriyor, sahneye çıkıyormuş" (Tükürür)

Milletvekili: "Ne yapalım istiyorsun?"

Hoca: "Yasaklayın."

Milletvekili: "Dördüncü Murat devri çoktan geçti hoca efendi, çoktan." (3. Bölüm, 48:20)

Birinci bölümde Fikriye piyano çalarken alaturka bir eser seslendirir (*Yüzündür Cihanı Münevver Eden*) (1. Bölüm, 22.20). Bu bağlamda Latife ise yabancı dil bilen ve yüzü batıya dönük kadın motifi olarak verilir. Fikriye'nin doğuyu Latife'nin batıyı temsil ettiği düşünülebilir.

Genel olarak bakıldığında Türk kadını artık sosyal yaşamda da yerini almaya, Cumhuriyetin sunduğu imkânlardan yararlanmaya başlamıştır. Kadın olarak sosyal yaşamda özgür bir fert, kültürel bağlamda iyi bir taşıyıcı ve aktarıcı bağ olduğunu ispatlamaya başlamıştır.

2.5. Seçen, Seçilen, Siyasette Aktif Türk Kadını

Türk kadınının seçme seçilme hakkı ile ilgili olarak tarihsel boyutta genel olarak bilinen olaylar bu dizide sahnelenmiştir. Kadının seçme ve seçilmesi ile ilgili olarak ilk denemenin yapıldığı an Latife Hanım'ın Atatürk'ün isteği üzerine meclise çağrılmasıdır:

Atatürk: "Yarın meclisin dördüncü yılı başlıyor. Erken kalkıp çalışmak zorundayım. Latife, yarın sen de meclise gelsene."

Misafirlerden Biri: "Aman paşam yapmayın. Bin türlü laf ederler."

Atatürk: "Birin ilk adımı atması gerekiyor ama. Bu adımı başka adımlar izler. Bakarsın gün gelir hanımlar meclise milletvekili olarak da girerler" (2. Bölüm, 34:40).

Kadınlara yönelik ilk anayasal düzenlemenin 1924 yılında denendiği ve 1924 Anayasası'nın kabulünde Meclis'in kadınların seçme ve seçilmesine özgürlük tanımadığından dizide bilhassa bahsedilmiştir:

Atatürk: "Çok yazık oldu. Anayasa kolay değiştirilmez ki... Ne yapalım sabırla adım adım yürüyeceğiz. Biz başaramazsak kadınlar başarır" (3. Bölüm, 36:31).

Bu durumun daha sonra gündeme gelmesi Afet İnan'ın bir dersinde başlar. Sınıfında sınıf başkanı seçmeye çalışan Afet Öğretmen beklemediği bir tabloyla karşılaşır. Bu olay da Afet İnan'ın anayasal düzlemde kadının itici gücü olacağına göstergesi olmuştur:

Afet İnan: "Çok üzüldüm, çok utandım. Hiç olamazsa o erkek öğrencim kadar hak sahibi olmadan o sınıfa ders vermeyeceğim."

Şükrü Bey: "Belediyeler Kanunu Meclis'te görüşülüyor. Belki bu vesileyle kadınların seçme ve seçilme hakkı ele alınabilir."

Afet İnan: "Kusura bakmayın. Bu konunun kanun hazırlanırken ele alınması gerekmez miydi? Cumhuriyet halk idaresidir diyorsunuz. Halk yalnız erkeklerden mi ibaret?"

Şükrü Bey: "Şimdi Afet Hanım bakın aslında bu mesele..."

Atatürk: "Sus Şükrü Bey, lafı gevelemenin âlemi yok. Afet haklı" (5. Bölüm, 15:06).

Bu olay üzerine Atatürk tarafından Afet İnan'ın bir konferans vermesi istenir. Kürsüye çıkıp hakkını araması istenir. Atatürk, Afet'in istediği hakkın bir lütuf olmadığını söylerken, verdiği motivasyonla kadınların her türlü iş kolunda çalışabileceğini söylemiştir. Afet İnan'ın bu konferansta bahsedeceği her şey aslında tüm Türk kadınının söylemek istediğidir. Bu konferans Türk kadını için bir dönüm noktası oluşturmuştur:

Afet İnan: "Aziz Cumhurbaşkanım, muhterem dinleyiciler! Yüksek huzurlarınızda ele almaya cüret edeceğim konu seçim meselesidir. Bu meseleyi ele almamın iki sebebi var: Birincisi, bu seçim hakkının cinsiyet ayrımı gözetilmeden herkese şamil olmasını istiyorum. İkincisi, yurt bilgisi dersi veriyorum. Dersimin konusunda seçim konusu da yer almaktadır. Kurtuluş Savaşımızda Türk Kadınının kabiliyetini, ehliyetini, memleket işleriyle ilgisini ispat eden pek çok örnek vardır. Sözün kısası kadın seçmek, seçilmek hakkını kazanmalıdır. Çünkü demokrasinin mantığı bunu gerektiriyor. Rejimimiz eşitlik prensibine dayanıyor. Seçim sandığı önünde en cahille en büyük devlet adamı eşittir. Kadın hangi hakla bu eşitliğin dışında tutuluyor?"

Milli gayrette ve çalışmada kadının payını hor görme hakkı hiç kimseye verilmemiştir. Büyük meclis bugün Türk kadınına seçimlerine katılma hakkını tanımış. Bu ilk adımı seçmek ve seçilmek hakkının da yakın zamanda var olacağını mesut bir işareti olarak görüyorum. Demokrat Türkiye Cumhuriyeti'nin fazileti elbette bu hususu fazla geciktirmeyecektir" (5. Bölüm, 17:49).

Kadınların ilk kez belediye seçimlerinde seçmen ve aday olabilmesinin önu 1930 yılında Belediye Kanunu ile açılmıştır. Bu seçim de incelenen dizide özellikle duyurulmuştur. Kadına seçme ve seçilme hakkının verildiği ilk seçim radyo başında haberleri dinleyen insanlarca aktarılmıştır:

Radyo Sesi: "Burası TRT Ankara Radyosu haberleri veriyoruz. Toplam beş yüz iki seçim bölgesinde ilk defa hanımlarımızın da katıldığı belediye seçimlerinde oy verme işlemi bu sabah başlamıştır" (5. Bölüm 28:24).

Kadınların seçme ve seçilmesi ile ilgili süreç sadece Türk kadınına değil tüm kadınları etkilemiştir. Türkiye'de Belediye Kanunu ile seçimler göz önüne alındığında kadınlara ilk seçme seçilme hakkı 1930'da verilmişken; İsviçre'de yaşayan kadınlar bu tarihten otuz altı yıl sonra, Fransız Kadınlar on bir yıl sonra bu hakkı elde etmişlerdir. Cumhuriyet rejiminin kadın üzerindeki etkileri ve Atatürk'ün ileri görüşlü bir deha olması Türk kadınına hep bir adım öne getirmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın amacı, Cumhuriyet adlı beş bölümlük televizyon dizisinde geçen Türk kadınına değişiminin nasıl aktarıldığını ve bu durumun keşfetmektir. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan reform ve uygulamaların, Türk kadınına kariyer gelişimini desteklediği görülmektedir. Atatürk, Türk kadınına hem

cephede hem sosyal hayatta hem de aile içinde yaptığı fedakârlıkları görmüş ve Cumhuriyetin kuruluşundan önce planladığı ve değişik şekillerde söylemlerine yansıttığı kadının sosyal, siyasi ve ekonomik konumlarını iyileştiren uygulamalarına hemen başlamıştır (İçli, 2003). Sosyal hayatın nasıl uygulanacağına dair asıl söylem bizzat Atatürk'ün kendisine aittir: "Kadınlarımız esasında sosyal hayatta erkeklerimizle her zaman yan yana yaşadılar. Bugün değil, eskiden beri, uzun zamanlardan beri, kadınlarımız erkeklerle baş başa, zorlu hayatta, tarım hayatında, yaşayışta, erkeklerimizden yarım adım geri kalmayarak yürümektedirler" (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 2023). Atatürk, yarattığı kadın imajı ile sosyal ve kamusal alanda kadınların erkeklerle birlikte çalışma hayatında yer alacağını bildirir (Başhan, 2023). Bakacak'a göre (2009), Türk kadını toplumsal alanın her noktasında çağdaş kadını simgeleyen, iyi bir eş ve anne olduğunu gösteren bir birey haline gelmiştir. Ayrıca, Atatürk'ün kadınları sosyal yaşama entegre etme çabalarına bir diğer örnek de karma olarak gerçekleşen Cumhuriyet baloları ve yeni yıl eğlenceleridir. Bu eğlenceler Osmanlı dönemindeki toplumsal yapıdan tamamen uzak olmasına rağmen Atatürk'ün çabalarıyla gerçekleştirilmiştir. Dizide de bu konuyla ilgili sahneler, balolar, kutlamalar yer almakta ve Türk kadınına sosyal yaşamındaki değişimine vurgu yapılmaktadır. Kadının sosyal yaşamda yer alırken aile içinde iyi bir eş ve anne olması için de Erken Cumhuriyet Dönemi'nde neler yapıldığı Cumhuriyet dizisinde gösterilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, Türk kadınına yerini yaradılışı gereği 'yüksek' bir mevki olarak tanımlamaktadır (Arıkan, 1984). Kurtuluş Savaşı yıllarında bedeniyle, malıyla, sevdiklerini vatana feda etmesiyle cephede Türk askerinin arkasında duran Türk kadını, Cumhuriyet'in kurulmasıyla beraber eğitimden çalışma yaşamına kadar hemen her alanda erkeklerle beraber yol almıştır. Osmanlı Devleti'nden sonra Medeni Kanun'la birlikte iyi eş ve anne rollerine ek olarak Türk kadını Cumhuriyet ile hür ve erkek yurttaşlarla eşit birey statüsü kazanmıştır. Cumhuriyet dizisinde de bilhassa Latife Hanım, Sabiha Gökçen ve Afet İnan'ın yaşadıklarıyla bu durum aktarılmıştır. Dizinin, değişen Türk kadınlarının eğitimine verilen önem bakımından da aktarımlarının olduğu saptanmıştır. Dizide, kadınlara. Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi'nden önce kadınlar yalnızca Sıbyan Mektepleri'ne gitmektedirler. Bu okullarda sadece dini eğitim verilmektedir. Sıbyan

Mektebi'ni bitiren erkek çocuklarının yükseköğrenim gördüğü medreselerde ise kızların bulunmasına imkân yoktur (Erdem, 2015). Dizide, karma eğitime geçiş, sosyal yaşamda kadınların hem icracı hem katılımcı olduğu, merasimlere katılan Türk kadınının varlığı gibi hususlar Devletin kalkınmasının ancak ve ancak eğitim ve üretimle olabileceğini savunan Atatürk, verdiği demeçte toplumun yarısı olarak gördüğü kadınların eşit eğitim hakkına sahip olmasıyla ilgili olarak 1 Mart 1922 TBMM açılış konuşmasında şunları söylemiştir: "Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah'ın emrettiği şey Müslim ve Müslime'nin beraber olarak bilim ve irfandan yararlanmasıdır. Kadın ve erkek bu ilim ve irfanı aramak ve nerede bulursa oraya gitmek ve onunla donanmış olmak zorundadır. Memleketimizde cahil varsa geneldir. Yalnız kadınlarımıza değil erkeklerimizi de genelleyebilir." (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 2023). Tanzimat döneminde kadınların dışarı çıkmaları konusunda bir hoşgörü ortamı oluşmaya başlamıştır (Yılmaz, 2010). Bu dönemde devlet yönetimi kadınların giyim ve kuşamlarını önemli bir sorun olarak ele almamaktadır (Taşkiran, 1973). Tanzimat'la beraber Batı tarzı modernleşme sürecine giren Osmanlı Devleti'nde kadın öğretmen ve ebeler yine kadın hasta ve öğrenciler için yetiştirilmeye başlanmıştır. Dizide ise gösterilen sahneler Türk kadınının her alandaki değişimini açıkça göstermektedir. 1926 yılında yapılan Medeni Kanun'un çıkarılması ve oy hakkı değişikliğinin yapılmasına olanak tanıyan anayasa değişikliği ise 1934 yılında gerçekleşmiştir. Böylece kadınların eğitim, sosyal yaşam, çalışma hakkı ve siyasi haklar bakımından erkeklerle tamamen eşit konuma getirilmesi sağlanmıştır (Gönenç, 2006). İncelenen dizide bilhassa kadının seçme ve seçilme hakkı kazanması 1930 yılında kabul edilen Belediyeler Kanunu ile gösterilmeye başlanmış ve detaylıca aktarılmıştır.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular çerçevesinde Cumhuriyet dizisi Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki reformları anlamak açısından önemli bir yapımdır. Dizide, Türk kadınının Erken Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren geçirdiği değişimi gözler önüne serilmiştir. Kadınlarla ilgili yapılan reformlar kronolojik sıraya sadık kalınarak tek tek ele alınmıştır. Sonuç olarak Cumhuriyet dizisi Erken Cumhuriyet Dönemi'nde halkın arasındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve bunu ortadan

kaldırmak için yapılan reformları göstermek için, tarihteki şahsiyet ve olaylarla bugün arasında bir bağ kurabilmek ve bunu anlamak adına, Türk sinema tarihi için mühim bir çalışmadır. Bu eserin daha fazla izleyici kitlesine ulaştırılması ve gerektiğinde tarih öğretimi için dahi izletilmesi önerilmektedir. Tarihi diziler "gerçeklik" ile ilgili her ne kadar tartışmalar içerse de tarihi olayları çeşitli şekillerde yansıtmaya çalıştığı, toplumun tarih eğitiminde önemli bir yer edindiği bilinmektedir. Özellikle kadının değişiminde Cumhuriyet dizisinin o dönemi derinlemesine anlamada yaşantılar ve sanatın gücüyle daha net ve akılda kalıcı bir şekilde vurguladığını görmek mümkündür. Bu nedenle, her ne kadar bu tür dizilerin bazı araştırmacılar tarafından gerçeklikten kopuk olduğuna dair eleştiriler yer alsa da toplumun kimlik ve değişim bilincinin oluşumunda faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu araştırma, konusu itibarıyla Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yaşanan olaylar ile dizideki senaryoların birbiriyle geçeklik boyutunda örtüşmesini incelememiştir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda özellikle tarihçilerin ve sinema sanatı alanında çalışan uzmanların multidisipliner çalışmalar yaparak bu tür tarihi dizileri daha kapsamlı ve eleştirel bir yaklaşımla incelemesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktekin, S., & Çoban, Z. (2012). Tarih Derslerinde Tarih Film ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Trabzon Örneği. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 141-160.
- Arı, A. (2002). Tevhid-i Tedrisat ve Laik Eğitim. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 181-192.
- Arıkan, T. (1984). *Atatürk'ün Türk Kadını Hakkındaki Görüşlerinden Bir Demet*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Aydın, H. (2015). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın. *Current Research in Social Sciences*, 1(3), 84-96.
- Bakacak, A. G. (2009). Cumhuriyet Dönemi Kadın İmgesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 11(44), 627-638.
- Başhan, E. (2023). Osmanlı'dan Cumhuriyet Dönemine Geçişte Kadın Kimliğinde ve Kılık Kıyafette Modernleşme Süreci. *Social Sciences Research Journal*, 12(2), 294-307.
- Birmingham, P., Wilkinson, D. (2003). *Using research instruments: A guide for researchers*. Routledge.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. California : SAGE Publications Ltd.
- Creswell, J. W., Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory Into Practice*, 39(3), 124-130. doi:10.1207/s15430421tip3903_2
- Demircioğlu, İ. H. (2007). Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi. *Bilig*(42), 77-93.
- Erdem, A. R. (2015). Atatürk'ün Kadına ve Kadın Eğitimine Verdiği Önem. *Belgi Dergisi*(9), 1266-1277.
- Erkılıç, S. A. (2005). Kurmaca Filmler Üzerinden Sinema ve Tarih İlişisine Bakış. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2(71), 71-87.
- Eroğlu, H. (1987). Modern Eğitim İlkesi Olarak Eğitim Birliği ve Yanlış Uygulamalar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 4(10), 35-46.
- Gönenç, A. Y. (2006). Fransa'da ve Türkiye'de Kadın Hareketleri. *Istanbul University Faculty of Communication Journal*(27), 63-84.
- Gözütok, F. D. (1995). Kadın ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 28(1), 43-47.
- Hiç, S. (1999). Atatürk, Cumhuriyet ve Kadın Hakları. *Erdem*, 11(33), 759-763.
- İçli, T. G. (2003). Cumhuriyet Döneminde Kadının Sosyal Konumu. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 19(56), 583-595.
- İnan, A. (1985). Çağdaşlaşmada Kadın Hakları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1(2), 331-334.
- Kalçık, C. (2019). Tarihi Dizilerle Yaşam Boyu Öğrenme Algısının Televizyon İzlenme Durumuna Göre İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 113-134.
- Kuyaksil, A. (2009). Türk Anayasalarında Kadın Hakları ve Gelişimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 327-351.
- Öztaş, S., Anıl, N., & Kılıç, B. (2013). Tarihi Film veya Dizilerin Tarihe İlgili Artırmada Etkisine İlişkin MYO Öğrencilerinin Görüşleri. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 107-120.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (M. Bütün, & D. B. Selçuk , Çev.) Ankara: PEGEM.
- Swiss, L., & Jessica , B. (2017). *Obligations and Omissions, Canada's Ambiguous Actions on Gender Equality* (Cilt 1). McGill-Queen's Press-MQUP.
- Taşkıran, T. (1973). *Cumhuriyetin 50. yılında Türk kadın hakları*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Ünal, M. (1998). Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın Hakları. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6 (1-2 (Prof. Dr. Süleyman ARSLAN'a ARMAĞAN), 668.
- Vleuten, A. v.-d. (2007). *The Price of Gender Equality*. Hampshire, ABD: Ashgate Publishing Company.
- Yılmaz, A. (2010). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın

Kimliğinin Biçimlendirilmesi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9(20), 191-212.

İNTERNET KAYNAKLARI

Açar, M. (2017, 10 29). *Haber Türk*. 10 05, 2023 tarihinde HaberTürk: <https://www.haberturk.com/milli-mucadele-ve-cumhuriyet-filmleri-1691652> adresinden alındı

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. (2023, Eylül 01). [www.atam.gov.tr: https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/S%C3%96Y-LEV-ORJ%C4%B0NAL.pdf](https://www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/S%C3%96Y-LEV-ORJ%C4%B0NAL.pdf) adresinden alındı

Öztan, Z. (Yöneten). (1998). *Cumhuriyet* [Sinema Film].